

ЦЭНТРАЛІЗАВАНАЯ СІСТЭМА ДЗЯРЖАЎНЫХ ПУБЛІЧНЫХ БІБЛІЯТЭК Г. МІНСКА

СЕКТАР ІНФАРМАЦЫЙНА-БІБЛІЯГРАФІЧНАЙ РАБОТЫ

**Бібліяграфічны спіс да 80-годдзя вызвалення г. Мінска
ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў**

бібліяграфічны спіс

Мінск 2024

ПРАДМОВА

2024 год — вельмі важная дата для ўсіх беларусаў. Гэта год, калі мы адзначаем васьмідзесяцігадовую гадавіну вызвалення Рэспублікі Беларусь ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Памяць аб тых даўніх падзеях з павагай і ўдзячнасцю захоўваецца ў сэрцах беларусаў усіх пакаленняў.

У той трагічны 1941-й год наша зямля першай прыняла на сябе ўдар гітлераўскай Германіі і здолела даць дастойны адпор захопнікам, паказаўшы ўсяму свету прыклад мужнасці і бяспрашнасці. Аднак, да Вялікай Перамогі беларускі народ гераічна змагаўся яшчэ доўгіх 3 гады.

Тады, у 1943—1944 гадах на тэрыторыі Беларусі знаходзілася гітлераўская групоўка армій "Цэнтр", якую нацысцкае камандаванне лічыла адной з найбольш баяздольных у складзе вермахта, а выбудаваныя ў акупаванай рэспубліцы ўмацаванні — непераадольнымі. Таму кіраўніцтва рэйха не верыла ў далягляд савецкага наступу ў Беларусь. І гэта было памылкай. Вясной 1944 года Стаўкай вярхоўнага галоўнакамандавання СССР было прынята рашэнне аб падрыхтоўцы на тэрыторыі БССР маштабнай наступальнай аперацыі, якой была дадзена кодавая назва "Баграціён". Вызваленне Мінска было адным з ключавых этапаў гэтай стратэгічнай аперацыі, і, як адзначаюць гісторыкі, наступ Чырвонай арміі стаў вялікай нечаканасцю для гітлераўцаў, што адыграла вырашальную ролю ў набліжэнні Перамогі.

Мінская аперацыя пачалася 29 чэрвеня 1944 года, калі войскі 1-га і 3-га Беларускіх франтоў адначасова нанеслі ўдар па нямецкіх частках на подступах да горада. Значную дапамогу Чырвонай арміі аказалі беларускія партызаны, якія ладзілі засады на шляхах адступлення нямецкіх сіл, грамілі штабы, знішчалі масты і пераправы. 30 чэрвеня савецкія войскі ўзялі горад Слуцк за 100 км на поўдзень ад Мінска, выйшлі да ракі Бярэзіны, фарсіравалі яе і працягнулі імклівае прасоўванне да галоўнай мэты. Вызначалася разлютаваная барацьба за сталіцу Беларускай ССР.

Раніцай 3 ліпеня ў Мінск з паўночнага захаду ўварваўся 2-гі Гвардзейскі танкавы корпус. З поўдня да сталіцы Савецкай Беларусі падышлі сілы 1-га Беларускага фронту маршала Канстанціна Ракасоўскага, з поўначы — 5-я Гвардзейская танкавая армія, з усходу - 31-я Агульнавайсковая армія 3-га Беларускага фронту. У выніку паспяхова праведзеных баявых дзеянняў рэшткі 4-й германскай арміі і ваенныя часці, якія далучыліся да яе, больш за 100 тысяч чалавек, аказаліся асуджаныя на палон або знішчэнне ў так званым Мінскім «катле».

У баявым данясенні ад 3 ліпеня 1944 года начальніку Генеральнага штаба Чырвонай арміі маршалу Аляксандру Васілеўскаму начальнік штаба 3-га Беларускага фронту генерал-лейтэнант Аляксандр Пакроўскі паведамляў, што войскі 31-й арміі ва ўзаемадзеянні з часткамі 5-й Танкавай арміі, паспяхова развіваючы наступ, у 9 гадзін раніцы 3 ліпеня 1944 гады імклівым нападам танкаў і пяхоты авалодалі Мінскам.

3 ліпеня 1944 года быў выдадзены загад Вярхоўнага галоўнакамандуючага маршала Іосіфа Сталіна аб вызваленні сталіцы Савецкай Беларусі — горада Мінска. Найбольш вызначыліся ў баях за Мінск злучэнні і часткі франтоў былі прадстаўлены да прысваення наймення "Мінскія" і да ўзнагароджання ордэнамі. 28 ліпеня 1944 года быў падпісаны ўказ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб узнагароджанні ордэнамі злучэнняў і часцей Чырвонай арміі.

26 чэрвеня 1974 года гораду Мінску было прысвоена ганаровае званне "Горад-Герой".

Вялікая Айчынная вайна стала адной з самых маштабных і трагічных падзей у гісторыі Беларусі. Памяць пра гераізм і мужнасць беларусаў на франтах і самаадданую працу ў тыле, горыч аб вялізных стратах, якія Беларусь панесла ў гады вайны, духоўна аб'ядноўвае наша сучаснае грамадства. Подзвіг нашых продкаў жыве сёння і будзе жыць заўсёды!

Бібліяграфічны спіс “Да 80-годдзя вызвалення Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў” пазнаёміць пра горад Мінск ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Матэрыялы знаходзяцца ў фондах дзяржаўнай установы “Цэнтралізаваная сістэма публічных бібліятэк г. Мінска”. Паказальнік змяшчае кнігі, артыкулы з перыядычных выданняў, мае два раздзелы: “Выданні, у якіх знаходзяцца звесткі аб г. Мінску ў гады Вялікай Айчыннай вайны”, “Вершы і песні, прысвечаныя вызваленню г. Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў”. Размяшчэнне матэрыяла: кнігі — у алфавіце, артыкулы — у зваротна-храналагічным парадку. Бібліяграфічны паказальнік будзе карысны ўсім, хто цікавіцца гісторыяй Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Змест

Выданні, у якіх знаходзяцца звесткі аб г. Мінску ў гады Вялікай Айчыннай вайны Вершы і песні, прысвечаныя вызваленню г. Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў

Выданні, ў якіх знаходзяцца звесткі аб г. Мінску ў гады Вялікай Айчыннай вайны

Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны = Белорусский государственный музей истории Великой Отечественной войны = Belarusian state museum of the history of the Great Patriotic War / [І. У. Вярэніч і інш. ; пераклад на беларускую мову: А. У. Клімовіч ; пераклад на англійскую мову: Н. Ю. Карасёва ; фота: К. Л. Дробава]. — Мінск : Звязда, 2015. — 395 с. : іл.

Об освобождении г. Минска от немецко-фашистских захватчиков 3 июля 1944 г. на с. 126—127.

Беларуская аперацыя 1944 // Ваенная энцыклапедыя Беларусі = Военная энциклопедия Беларуси / [рэдкалегія: А. В. Праляскоўскі і інш.]. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2010. — С. 127—128.

Аб наступальнай аперацыі пад кодавай назвай “Баграціён” на вызваленню Беларусі.

Беларуская аперацыя 1944 // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі : у 6 т. / рэдкалегія: М. В. Біч [і інш.]. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 1993. — Т. 1. — С. 364—366.

Аб наступальнай аперацыі пад кодавай назвай “Баграціён” на вызваленню Беларусі.

Белорусская операция 1944 // Республика Беларусь : энциклопедия : [в 7 т.] / редколлегия: Г. П. Пашков (главный редактор [и др.]. — Минск : Беларуская Энцыклапедыя, 2007. — Т. 2. — С. 276—278.

О наступательной операции под кодовым названием «Багратион» по освобождению Беларуси.

Герстен, Б. И. Памяць народа : хроніка Мінскага гетта : [для сярэдняга і старшага школьнага ўзроста] / Б. И. Герстен, В. В. Бокун. — Мінск : Народная асвета, 2022. — 102 с.

О трагической истории Минского гетто, где погибли 100 тысяч человек еврейской национальности. Книга не только о трагедии, она и о героическом сопротивлении врагу, о белорусах, которые рисковали жизнью, спасая от гибели друзей, соседей, детей и даже незнакомых людей.

Дети войны : их детство закончилось летом 1941 года : [80-летию освобождения Беларуси от немецко-фашистских захватчиков посвящается / составитель И. М. Карабликов ; предисловие И. Б. Акулович]. — Минск : Беларусь, 2024. — 198, [1] с. : ил.

Воспоминания очевидцев, многих из которых в детском возрасте война застала в г. Минске, переживших тяжелейшие испытания на оккупированных территориях, познавших ужасы фашизма в Минском гетто, концлагерях, воевавших в партизанских отрядах и в подполье, приближая Великую Победу.

Долготович, Б. Д. Беларусь в годы Великой Отечественной войны в вопросах и ответах / Б. Д. Долготович. — Минск : Полымя, 1994. — 138, [3] с.

Освобождение г. Минска на с. 77—80.

Долготович, Б. Д. На Западном фронте летом 1941 года : люди, события, факты / Борис Долготович. — Минск : Беларусь, 2023. — 287 с. : ил.

Оборона г. Минска в июне 1941 г. на с 60—86.

Ермаловіч, В. І. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны (1941—1945) / В. І. Ермаловіч. — Мінск : Беларусь, 2014. — 183, [1] с.

Бітва за г. Мінск на с. 28.

Ермаловіч, В. І. Беларусь. Шлях да Вялікай Перамогі / В. І. Ермаловіч. — Мінск : Беларусь, 2019. — 198, [2] с.

Разглядаюцца асноўныя падзеі Вялікай Айчыннай вайны.

Ермаловіч, В. І. Беларусь у гады Вялікай Айчыннай вайны (1941—1945) : пытанні і адказы / В. І. Ермаловіч. — Мінск : Беларусь, 2023. — 206, [1] с. : іл.

Дзейнасць Мінскага антыфашысцкага падполля ў гады вайны (1941—1944) на с. 107—116.

Мінск // Беларусь : энцыклапедычны даведнік / рэдкалегія: Б. І. Сачанка (галоўны рэдактар) [і інш.]. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя, 1995. — С. 483—484.

Мінск // Вялікае княства Літоўскае : энцыклапедыя : [у 2 т.] / рэдкалегія: Г. П. Пашкоў (галоўны рэдактар) [і інш.]. — Мінск, 2006. — Т. 2. — С. 285—288.

Мінск // Гарады і вёскі : энцыклапедыя : / [рэдкалегія: Т. У. Бялова (дырэктар)]. — Мінск, 2010. — Т. 8: Мінская вобласць, кн. 1. — С. 7—52.

Мінск // Республика Беларусь : вобласці і раёны : энцыклапедычны даведнік / аўтар-складальнік Л. В. Календа ; пераклад на англійскую мову А. У. Таболіч. — Мінск : Беларуская Энцыклапедыя, 2004. — С. 446—463.

Мінск // Республика Беларусь : энциклопедия: [в 6 т.] / редколлегия: Г. П. Пашков (главный редактор [и др.]). — Минск : Беларуская Энцыклапедыя, 2007. — Т. 5. — С. 5—26.

Мінск // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі : у 6 т. / рэдкалегія: Г. П. Пашкоў (галоўны рэдактар) [і інш.]. — Мінск, 1999. — Т. 5. — С. 148—163.

Минска оборона 1941 // Регионы Беларуси : энциклапедыя : в 7 т. / [редкаллегія: В. В. Андрыевіч (галоўны рэдактар) — Мінск, 2010. — Т. 5: Мінская абласць, в 3 кн., кн. 2. — С. 282—282.

Мінская аперацыя 1944 // Беларуская энциклапедыя / рэдкалегія: Г. П. Пашкоў (галоўны рэдактар) і інш. — Мінск : Беларуская Энциклапедыя, 2000. — Т. 10. — С. 419—420.

Аб наступальнай аперацыі войск Бел. франтоў.

Мінская аперацыя 1944 // Ваенная энциклапедыя Беларусі = Военная энциклапедыя Беларусі / [рэдкалегія: А. В. Праляскоўскі і інш.]. — Мінск : Беларуская Энциклапедыя імя П. Броўкі, 2010. — С. 654—655.

Аб наступальнай аперацыі войск Бел. франтоў.

Мінская аперацыя 1944 // Энциклапедыя гісторыі Беларусі : у 6 т. / рэдкалегія: Г. П. Пашкоў [і інш.]. — Мінск : Беларуская Энциклапедыя імя П. Броўкі, 1999. — Т. 5. — С. 171—172.

Аб наступальнай аперацыі войск Бел. франтоў.

Мінская аперацыя 1944 // Республика Беларусь : энциклапедыя : [в 7 т.] / редкаллегія: Г. П. Пашков (галоўны рэдактар [і др.]. — Мінск : Беларуская Энциклапедыя, 2007. — Т. 5. — С. 40—41.

О наступательной операции войск Бел. фронтов.

Мурын, В. Б. Операция "Багратион" / [В. Б. Мурын]. — Москва : Первый печатный салон, 2014. — 118, [1] с.

Освобождение Беларусі, 1943—1944 / [В. В. Абатуров и др. ; редкаллегія: И. И. Басик, А. А. Коваленя (сopредседатели) и др.] ; Институт истории Национальной академии наук Беларусі, Научно-исследовательский институт (военной истории) Военной академии Генерального штаба Вооруженных Сил Российской Федерации. — Мінск : Беларуская навука, 2014. — 942, [1] с.

Разгром противника в районах г. Витебска, г. Бобруйска и г. Минска на с. 101—141.

Освобождение Беларусі, 1944 / под ред. и с предисл. А. М. Самсонова ; [сост.: М. М. Малахов, В. Н. Самошенко]. — 2-е изд., испр. и доп. — М. : Наука, 1974. — 798, [1] с.

Освобождение г. Минска от немецко-фашистских захватчиков на с. 622—623.

Памяць : гісторыка-дакументальныя хронікі гарадоў і раёнаў Беларусі. У 4 кн. Кн. 4. Мінск / [уклад.: В. С. Семяноў А. А., Ляўшэвіч ; навук. рэд. Г. В. Штыхаў]. — Мінск : БЕЛТА, 2005. — 911, [1] с.

У чацвёртай кнізе «Памяць. Мінск» паказана жыццё горада ў ліхалецце 1941—1945 гг.

Проказов, Б. Б. Великая Отечественная война. Беларусь партизанская / Б. Б. Проказов. — Мінск : Беларусь, 2022. — 80 с. : ил. (Белорусская детская энциклапедыя).

Освобождение г. Минска на с. 78.

*****

Вершы і песні, прысвечаныя вызваленню г. Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў

Великой Победе верны! : стихи / [составители: Е. И. Коршуков, М. П. Поздняков]. — Минск : А. Н. Вараксин, 2015. — 102 с.

Стихотворение Г. Пушкаша «Ко дню города» на с. 62.

Глебка, П. Збор твораў. У 4 т. Т. 1. Вершы, балады і паэмы / П. Глебка. — Мінск : Мастацкая літаратура, 1984. — 318, [1] с.

Верш «Вызваленаму Мінску» на с. 188.

За цябе, Беларусь! : хроніка барацьбы і вызвалення (1941—1944) : [да 80-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў / укладальнік Віктар Шніп]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2024. — 156, [3] с.

Верш П. Броўкі «Родны горад» на с. 157.

За цябе, Радзіма! : вершы беларускіх паэтаў : [для сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту / укладальнік Сяргей Папар. — Мінск : Юнацтва, 1984. — 175, [1] с.

Верш М. Смагаровіча «Пад Валгаградам і пад Мінскам...» на с. 95.

І памяць гаворыць : зборнік твораў для дадатковага чытання ў 10-м класе : [для старэйшага школьнага ўзросту / складальнік С. І. Моўчан]. — Мінск : Беларусь, 2023. — 278, [1] с.

Вершы: П. Броўкі «Родны горад» на с. 31, П. Глебкі «Вызваленаму Мінску» на с. 50—51.

Іскры вечнага агню : зборнік вершаў пісьменнікаў-франтавікоў / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут літаратуры імя Я. Купалы ; [укладальнікі: А. А. Васілевіч і інш. ; навуковыя рэдактары: Т. С. Голуб, С. С. Лаўшук ; уступны артыкул: Л. М. Гарэлік]. — Мінск : Беларуская навука, 2005. — 487, [1] с.

Вершы: А. Астрэйкі «У Мінску» на с. 53—54, П. Броўкі «Родны горад» на с. 88, П. Глебкі «Вызваленаму Мінску» на с. 143, А. Кулешова «На Мінском шоссе» на с. 254—255, М. Лужаніна «Спатканне з Мінскам» на с. 292—293.

Партызаны, партызаны... : зборнік паэзіі / [складальнік Ю. М. Свірка ; аўтар прадмовы У. Е. Лабанок]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 1985. — 493, [1] с.

Верш А. Куляшова «Мінскія святы» на с. 70—71.

Поклонимся великим тем годам... : сборник литературного кружка "ЛитЭра" : к 75-летию Великой Победы / [составители: Н. М. Линник, С. Н. Чеботарь]. — Минск : Вишневка, 2020. — 91 с.

Верш С. Шпакоўскай «Я на вуліцах крочу» на с. 85.

Ради жизни на земле : песни и стихи войны и Победы / Министерство культуры Республики Беларусь, Белорусский государственный музей истории Великой Отечественной войны, Минское областное объединение профсоюзов ; [составитель Н. Д. Шевченко ; фото Н. Н. Лебедика]. — Минск : Бонем, 2015. — 407 с.

Стихотворения: А. Кулешова «На Минском шоссе» на с. 39, П. Бровки «Родной город» на с. 141, П. Глебкі «Вызваленаму Мінску» на с. 143, песня М. Ясеня «Минск — это наша судьба» на с. 342—343.

*****

Баркун, Г. Радиограмма из Центра : усилить боевую активность! / Геннадий Баркун // Сельская газета. — 2024. — 4 апр. — С. 14—15.

Об освобождении Беларуси от немецко-фашистских захватчиков, о проведении военных операций, в том числе об операции «Багратион».

Гончарук, М. Минск: как это было / Марина Гончарук // Минский курьер. — 2024. — 17 мая. — С. 16—17.

Через что прошли жители столицы БССР в годы Великой Отечественной войны.

Канюта, В. Баявое ўзаемадзеянне найвышэйшага ўзроўню / Вераніка Канюта, Барыс Даўгатовіч // Звязда. — 2024. — 24 крас. — С. 6.

Партызаны ў Беларускай наступальнай аперацыі «Баграціён».

Пятрова, С. Адноўлены з руін / Святлана Пятрова // Белорусская военная газета. Во славу Родины. — 2024. — 25 мая. — С. 14—15.

Да 80-годдзя вызвалення Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

[Змест](#)